

CZU: 821.1.135.1.09(478)

<https://doi.org/10.52505/llf.2024.2.04>

ECHIVALENȚE ȘI REPREZENTĂRI ALE SACRULUI ÎN POEZIA VIEREANĂ PENTRU COPII

Cristian SERDEȘNIUC

Doctorand

E-mail: serdesniuccristian@gmail.com

ORCID: 0000-0001-8522-2523

Școala Doctorală de Științe Umanistice, USM

EQUIVALENCES AND DEPICTIONS OF THE SACRED IN VIERU'S POETRY FOR CHILDREN

Abstract. Vieru's nursery rhyme has undoubtedly demonstrated that the poet is religious from the outset of his editorial debut. The poet's creation dedicated to a young audience is defined as a set of poems, simple in structure, but moralizing, educational, axiological, cantabile, jovial, stories about true human meanings and norms. Without divine appellations, without direct references to religious lexemes, Vieru poetizes an archetypal world of identity values. The universe of the sacredness is represented by the distinct symbols: the white, the mother, home, the wheat, the land, the bee, the water (the spring, the rain), the bird, the longing, the song, etc. By sacrificing childhood, the poet sacralizes the entire surrounding universe, safeguarding childish chastity from mature influence and thought. His poetry for children combines allegorical (moralizing) stories and elements of mysterious rituals: the rain invocation, the bread baking, the rainbow waiting, the dialogue with the sun, lullabies song etc. Vieru's character discusses freely with all the surrounding creatures, ventures into the game world even with the phenomena of nature, discovers the primordial meanings of life. The attachment to the rural world denotes the unforgettable past and the longings of distant childhood. Vieru's verse is nourished even from the depth of ballads, millennial traditions, moral-spiritual creed. The childlike sensibility, the empathy and the burning desire to fraternize with the rural land are inherited, but also strengthened day by day through the mother's presence. His nursery rhyme is not just a simple rhyme game, but a cult for (and about) the organic connection between man (child) and nature.

Keywords: nursery rhyme, sacred and sacredness, child, childhood, white, home, mother, wheat, land

Rezumat. Poezia viereană pentru copii demonstrează neîndoiește faptul că poetul este religios chiar din ora debutului editorial. Creația poetului dedicată cititorilor mici

este definită ca o totalitate de poezii simpliste din punctul de vedere al structurii, însă moralizatoare, educative, cu un substrat axiologic, cantabile, joviale – povestioare despre adevăratele rosturi și norme umane. Fără apelative divine, fără trimiteri directe la lexemele din terminologia religioasă, Vieru poetizează o lume arhetipală proprie valorilor identitare. Universul sacralității este reprezentant prin simbolurile distincte: albul, mama, casa părintească, grâul, glia, albina, apa (izvorul, ploaia), pasărea, dorul, cântecul ș.a. Evocând copilăria, poetul proiectează întregul univers înconjurător, salvând castitatea copilărească de influența și gândirea matură. Poezia sa pentru copii îmbină povestioare alegorice (moralizatoare) și elemente ale unor ritualuri misterioase: invocarea ploii, coacerea pâinii, așteptarea curcubeului, dialogul cu soarele, cântecul de leagăn ș.a. Eul vierean discută degajat cu toate viețuitoarele înconjurătoare, se aventurează în lumea jocului până și cu fenomenele naturii, descoperă sensurile primordiale ale vieții. Atașamentul pentru lumea rurală denotă neuitarea trecutului și dorurile copilăriei îndepărtate. Versul vierean se alimentează până și din profunzimea baladescă, a tradițiilor milenare, a crezului moral-spiritual. Sensibilitatea copilărească, empatia și dorința arzătoare de a se înfrăți cu pământul plugarului sunt moștenite, dar și întărite zi de zi prin intermediul făpturii materne. Poezia pentru copii nu este doar un simplu joc de rime, ci un cult pentru (și despre) legătura organică dintre om (copil) și natură.

Cuvinte-cheie: poezie pentru copii, sacru și sacralitate, copil, copilărie, alb, casă părintească, mamă, grâu, glie

Privită ca un univers al metamorfozelor surprinzătoare, poezia viereană pentru (și despre) copii edifică o totalitate de lumi (vii și nevii) circumscrise în arealul rural. Satul este locul unde Grigore Vieru a vitalizat tărâmul copilăriei, axul valoric și teme fundamentale care-i ancorează poezia pentru toate vârstele. Lumea rurală apare la Vieru într-o imagine distinctă, arhetipală: este variabilă, dinamică, revigorantă, cadentată, cu ușoare note moralizatoare. Autenticitatea versului său este determinată atât de particularitatea tabloului impresionant, de accesibilitate, cât și de maniera muzical-expresivă. Asemănându-se cu rit despre sacralitatea străbună: vatra strămoșească, graiul, mama, satul, izvorul, țăranul, pâinea, icoana etc., poezia viereană pentru copii nu doar cultivă idealuri umane sau educă valori moral-spirituale, ea definește adevăruri importante și caută să-l (re)orienteze pe cititorul mic spre însușirea misterelor universale.

Propulsată de forța candorii copilărești, creația viereană tinde să reșeze la locul de cinste legătura organică dintre om, natură și divinitate. Poetul pornește de la ființa copilului, considerând că ludicul nu doar sensibilizează universul înconjurător, ci și îl revitalizează. Copilul este privit ca sursă generatoare de zâmbet, bucurie, alint și desfătare. Într-o familie, nașterea copiilor – „vieți mititele” (Gr. Vieru) – este percepută ca un act divin, o adevărată binecuvântare pentru tot neamul, „un purtător al credințelor de renaștere, al creșterii infinite, care încorporează forța vitală impulsivă și pe cea a primăverii” (Antonescu 2016, p. 176).

La Vieru, copilăria e un tărâm neatins de gândirea matură, e un univers al conviețuirii fraterne dintre copil și habitat. În acest mediu nealterat de influențele exterioare poetul circumscrie o serie amplă de umanizări – vietăți mici și mari, raze de soare, fire de iarbă, elemente ale cosmosului ș.a. – care au rolul de a-l povățui pe cititorul mic spre formarea sa armonioasă. Interacționând diligent în cotidian cu aceste personaje alegorice, copilul le conferă o semnificație arhetipală, lumea copilăriei lui Vieru devenind o reprezentare a inefabilului. Anume necuvântătoarele și fenomenele naturii îi formează și-i dezvoltă copilului ideea de cult pentru multivalența sacralului: pâinea, icoana, ființa mamei, limba, vatra strămoșească, pacea, casa părintească, meleagul natal: „– Dar primăvara, mamă, / Când voi zbura-ndărăt, / Voi nimeri pădurea, / Doar eu de fel nu văd? / – Acolo unde lacrimi / Simți-vei că-ți vor da, / Acolo, măi copile, / Va sta pădurea ta” (*Puiul orb*).

Deși Grigore Vieru este cunoscut ca un mare poet credincios, în poezia sa pentru copii nu atestăm prezența lexemelor care fac referire directă la dimensiunea religioasă. Cercetătoarea Olesea Gîrlea remarcă faptul că numele lui Dumnezeu apare frecvent într-o serie de aforisme pentru publicul matur. În viziunea sa, „Vieru a avut o educație profund creștină, căutându-l pe Dumnezeu în momentele de tensiune existențială maximă și recunoscându-l în lucrurile simple, dar absolut necesare existenței, cum ar fi: pâinea, iubirea, creația/ inspirația, mama” (Gîrlea 2023, p. 143).

Fie că e vorba de tiparul ideologic – cenzura riguroasă a literaturii basarabene șaizeciste –, fie că e un principiu estetic particular, în poezia viereană pentru copii Dumnezeu este doar intuit prin diverse reprezentări, echivalențe și norme moral-spirituale. De exemplu, în poezia *Cântecul soarelui*, poetul îi conferă o valoare divină astrului solar, care reprezintă simbolic căldura, lumina, viața, fertilitatea, nemurirea, în antiteză cu frigul, întunericul, moartea, sterilitatea și perisabilul (Coman 1988, p. 124): „– Soare-soare, domn frumos, / La câți dai lumină jos? / – Nu știu, eu nu socotesc / Pe câți mângâi și-ncălzesc!”.

În poezia *Mă uitam* eul liric își exprimă atașamentul fratern pentru locurile natale: „– Nucule, tătucule, / – Ce e? / – Spicule, bunicule! / – Ce e? / – Mărule, măi vărule! / – Ce e? / – Bradule, măi dragule! / – Ce e? / – Nimic, ce să fie, / Dragi îmi sunteți mie!”. Văzută ca un simbol al sublimului uman, în poezia viereană mama întruchipează o ființă serafică, singulară, un sinonim cu „obârșia” sau „originea” (Antonescu 2016, p. 389): „Mama ne mângâie, / Soarele lucește. / Soarele e unul, / Mama una este” (*Mama*).

Caracterul baladesc, tradițiile milenare, crezul în spiritualitate și legătura organică cu pământul se trag din universul rural. Satul e punctul de plecare spre formarea omului *nou*, e un reazem al eternității. Exegetul Mihai Cimpoi consideră că „Grigore Vieru identifică lumea satului cu un leagăn permanent al spiritului”

(Cimpoi 2021, p. 103). Aici, la vatra mioriticului, poetul zidește o nouă cetate: casa părintească – „centrul sensibil al lumii” (*Ibidem*, p. 103). Priveliștea satului este redată în cele mai mișcătoare expresii poetice; natura, țăranul și Dumnezeu devenind un tot întreg: „Pe vale, pe culme / Stau satele mele / Aproape de codru, / Aproape de stele” (*Satele Moldovei*).

Pentru formarea personalității copilului, lumea rurală ocupă un rol indispensabil. După mama, în primă instanță, rolul de educator îi revine regnului necuvântătoarelor. Animalele domestice sunt personaje cunoscute copilului, prin intermediul cărora se realizează transferul alegoric de cunoștințe fundamentale. Ele apar umanizate, inofensive, cultivându-i cititorului mic ideea de originalitate, faptul că în univers fiecare ființă e autentică. În poezia viereană pentru copii vaca „are conotația de muncă și belșug, îl personifică pe gospodarul cel harnic” (Evseev 1994, p. 16) și este înfățișată copilului ca o ființă calmă și răbdătoare: „Are coarne cumincioare / Și copite liniștite. / Ce mănâncă? Iarbă-adâncă! / Ce ne-aduce? Lapte dulce” (*Vaca*). Reprezentând un simbol al fertilității și al bogăției țăranului, vaca este valoroasă prin laptele muls. Se spune că vaca care dăruie lapte e la fel ca pământul care dăruie apă (*Ibidem*, p. 17).

Sacralizarea muncii țăranului este valorificată și în poezia *Pâinea*: „Un copil pe miriști trece, / Duce tatei apă rece. / Albă-albă ca zaharul / Face făina morarul. / Și brutarul, meșter mare, / Coace-un pâine ca un soare. / Și femeia la ospăț / Taie pâinea în bucăți – / Fiecărui o felie, / Cui munci cu hărnicie. / Iar zăpada, mândrul soare, / Ploaia, brazda primitoare / Lasă partea lor de pâine / La copiii mici ca tine”.

Ca-n jurul unui totem, poetul adună împrejurul pâinii toate fenomenele naturii, înfățișând metamorfoza spicului de grâu: semănatul, încolțitul, seceratul până și coacerea ei. Poetul mai exprimă ideea de efort comun, nevoia de conlucrare fraternă. Pentru a înțelege prețul trudei și al sacrificiului țăranesc, copilul vierean apare în miriște alături de muncitorii adulți. Astfel, el devine nu doar un spectator pasiv, ci și un martor ocular al unui ritual peren. Ploaia, ninsoarea și soarele se-adună în jurul pâinii așa cum s-au adunat magii și stelele în jurul Mântuitorului, lăudând Nașterea tainică. Exprimarea la superlativ despre albul făinii sugerează ideea de purificare, neprihănire, virtute. Albul e pacea deasupra cerului, limpezimea apei, e lacrima mamei. Folcloristul Petru Ursache vede în culoarea albă o semnificație privilegiată a riturilor de trecere, care marchează mutațiile ființei (Ursache 1980, p. 277). Făina albă are conotații religioase, pentru că ancorează tot ciclul destinului uman: nașterea, botezul, nunta, ritualul înmormântării. Vieru „coace” o pâine proaspătă cu un mirosul îmbietor, un miros de candoare copilărească, iar această pâine nu este altceva decât imaginea serafică a copilăriei.

Un alt personaj alegoric, prin intermediul căruia Vieru face conexiune între imaginația cititorului mic și realitatea cotidiană, este albina. Fiind o vietate cerească,

ea întruchipează sacrul, jertfa, lumina solară și cea divină, neodihna mamei, totodată e un reper de conduită umană: „N-au răgaz să stea la vorbă / Albinuțele surori, / Una-n deal și alta-n vale / Tot o fugă printre flori. / Iar când vine seara iarăși / Și când iar se strâng ciopor, / Plin cu miere făgurașul / Luminează casa lor” (*Făgurași*). Despre albine, într-un aforism, Vieru zice astfel: „Albina alege nu culoarea florii, ci floarea care-i răsplătește cu miere osteneala” (Vieru 2008, p. 413). Deși sunt niște găze care pot fi ofensive, poetul le înfățișează cititorului mic ca pe niște vietăți pașnice, muncitoare calificate și destul de înțelepte. Acestea fascinează prin efortul necondiționat, prin realizarea produsului titanic de echipă, prin iscusință și agitație ciudată. Pentru însușirea și valoarea lor indispensabilă, copiii le venerază, le imită, le preiau ca pe niște repere demne de urmat. Nu în zadar, abecedarul tipărit în 1979 a fost intitulat *Albinuța*, carte instructiv-educativă de căpătâi vândută în peste un milion de exemplare. Titlul abecedarului e o paralelă la imaginea ființei copilărești: zglobie, neobosită, prietenoasă și, indiscutabil, neliniștită. *Albinuța* este deschisă de o prefață motivațională, Grigore Vieru îndemnându-i pe copii să exploreze tainele învățaturii prin sârguință, pasiune și răbdare.

Fiind o întruchipare a sufletului și a cuvântului, albinele au un rol inițiativ și liturgic (Chevalier J., Gheerbrant A. 1990, p. 83). Deseori, albinele sunt repere educative și în textele parabolice (pildele). Acestea au însușirea supranaturală de a delimita originalul de artificial, lumina de întuneric, Binele de Rău, viața de moarte. Fiind comparată cu o albină în truda ei mucenicească, mama se identifică tot mai mult cu această vietate chiar și atunci când moare: „Trudite cât țara întregă, / Mănuțele tale de ceară / În noaptea cea neagră, / În noaptea cea neagră / Odihnescu-se pentru prima oară” (*Litanii pentru orgă*). Reprezentând și o forță a curajului, albinelor li se conferă o valoare semnificativă atunci când alcătuiesc roiuri, familii, colectivități. La Grigore Vieru, albina este singulară, identificându-se cu ființa solitară a mamei: pe deal, în miriște și-acasă.

Albinele își încep ziua devreme, la răsăritul soarelui, grăbindu-se să adune în stupină cât mai multă miere dulce: „Zum-zum-zum, cu mare zor, / Unde vreau, acolo zbor! / Nu mă-ntreabă nici un om / De ce stau la el în pom!” (*Albina*). Copilul o vede harnică și darnică, alergând prin lunca florală, atât de zumzăietoare și solară. De la ea învață că, pentru a avea spor în orice lucru, e nevoie de răbdare și îndrăzneală. Bucuria muncii e împlinită prin multă sârguință: „Mierea este bună, / Zum-zum-zum-zum, / Însă greu se-adună, / Zum-zum-zum-zum, / Numai muncile / Gustă luncile, / Zum-zum-zum-zum-zum-zum-zum-zum-zum-zum!” (*Albinuța*).

O altă reprezentare a universului sacru rural este casa părintească. Casa de humă din poezia lui Vieru este leagănul și pavăza copilăriei, mana din care se alimentează năzuințele infantile, altarul matern, punctul meridian unde se întâlnesc istoria, religia și folclorul ereditar. În acest templu al tradițiilor strămoșești se păstrează, din generație în generație, cele mai intime ritualuri familiale. Atributele

bătrânești – prosoapele vechi, icoana din colț, lavița ș.a. – îi conferă casei părintești o imagine mistică, fiind identificată cu un centrul al lumii. După Bachelard, casa este și „un simbol feminin, cu sensul de refugiu, de mamă, de protecție, de sân matern” (*Ibidem*, p. 257). E o dovadă concludentă pentru a înțelege semnificația repetitivității adresărilor confesive ale eului liric către casa părintească: „Tu mă iartă, o, mă iartă, / Casa mea de humă, tu, / Despre toate-am scris pe lume, / Numai despre tine nu” (*Casa mea*).

Imaginea estetică a casei vorbește despre ființa interioară a poetului. La Vieru, casa părintească reprezintă amintirea sfântă despre lumea copilăriei, despre chipul mamei, despre treptele devenirii de adult. Versul său amplifică simțitor dorul de casă și de locurile de baștină, exteriorizând atașamentul copleșitor pentru trecutul îndepărtat. Profunzimea versului este și mai dureroasă atunci când mama nu mai este în viață, casa poetului rămânând pustie: „Și vei tace lung cu mine / Cu văz tulbur și durut, / Casă văduvă și tristă / De la margine de Prut” (*Casa mea*).

La Vieru, casa părintească este înfățișată ca o locuință monahală, intactă, autentică și deosebit de frumoasă. Pereții de humă îmbracă, an de an, straturi de var, iar ograda este înmiresmată de gherghinele adulmecătoare. Spiritul străbun este păstrat atât timp cât în pereții casei mișună glasuri de copii, cântecul mamei invocă un ritual de eliberare de toate grijile lumești, pomii din livadă dau rod hrănitor, iarba „mângâie tălpile goale” ale țăranilor osteniți. Teama de a atinge imaginea „încremenită” a casei părintești ar însemna răstunarea unui ideal uman, depărtarea de la valorile patriarhale, înstrăinarea de lumea trecutului, degradarea spirituală ș.a.

În poezia *Casă nouă* Grigore Vieru le spune cititorilor mici că fiecare locuință este însuflețită atât timp cât în ea locuiesc toți membrii familiei. Plecarea sau înstrăinarea unuia dintre ei înseamnă ruperea „verigii” divine. Mai mult, încercarea de a repara casa părintească nu înseamnă altceva decât o tentativă de recuperare a trecutului propriu: „Și a fost la noi zugravul, / Făcu casa mai frumoasă. / Ai, a fost la noi zugravul, / Dar noi nu eram acasă” (*Casă nouă*).

Sacrul este reprezentat în poezia viereană pentru copii și prin intermediul ploii. Ploaia este un fenomen al naturii care, mai întâi de toate, bucură ochii copilului, îl revigorează, îl incită să pornească în aventura jocului miraculos. După Jean Chevalier, „ploaia este universal considerată simbolul influențelor cerești ce se exercită asupra pământului” (Chevalier, Gheerbrant 1990, p. 109).

Acest simbol „fecundator” (*Ibidem*, p. 109) este sorgintea care corelează continuitatea ciclului vieții pe pământ. În poezia lui Grigore Vieru, ploaia reprezintă germenele vegetativ al ierbii, al florilor, al grâului. Văzută ca o forță cerească regenerativă, ploaia are proprietăți miraculoase. Fără a fi inițiat în tainele naturii, copilul e curios să deslușească însușirile și acțiunile ploii: „Vine ploaia peste lunci

/ Cu picioare-albastre, lungi. / Pic-pic-pic, pic-pic-pic, / Grâul crește mare-n spic. / Iată ca pe țârâieci / Prind în palme stropii reci: / – Ploaie, zi de unde știi / Să crești pâine în câmpii?!” (*Ploaia*).

Simbolul ploii apare frecvent și în poezia viereană pentru adulți. Fie că exprimă valoarea absolută a dragostei „Iar tu vii din ploaie / cu părul lung și ud” (*Blestem de dragoste*), fie că amplifică starea lăuntrică a eului poetic aflat față-n față cu băntuielele care i-au marcat destinul „Prea singuri eram în casă / Ploi cu grindină când bat” (*Autobiografică*), ploaia este izvorul purificării spirituale, eliberarea de remușcarea trecutului, plânsul iertător de păcate. Poetul vede în ploaie o putere divină, o forță celestă în fața căreia îngenunchează rugându-se pentru mama: „Mă rog de tine, ploaie – / Când zbor către planete, / Stropește gura mamei / Și-o apără de sete” (*Mă rog de tine*).

Pentru asigurarea credibilității mesajului, pentru convingerea imaginației copilului, pentru apropierea de realitate și pentru crearea de coduri moralizatoare, Vieru recurge la umanizarea tabloului înconjurător. Astfel, poetul utilizează artistic o varietate de onomatopee proprii ploii și altor fenomene ale naturii, vietăți și necuvântătoare: „Zur-zur-zur, zur-zur, zur-zur / Cum mai zurui împrejur” (*Cântecul ploii*). Exegețul Mihai Cimpoi vede în aceste asociații poetice faptul că „Vieru transformă ritmul într-un desen mișcător al stării psihice sau al situației” (Cimpoi 1968, p. 33).

Placheta de versuri pentru copii *Alarma* include mai multe poezii în care se transubstanțiază figurat motivul ploii. În poezia *Plouă* fenomenul naturii este descris prin asociere cu fâlfâitul domol al aripilor unei păsăruici: „Lipa-lip, ca o aripă, / Bate ploaia în tăcere. / Ne-am ascuns sub pom în pripă, / Da’ aici plouă cu... mere.” (*Plouă*). Ploaia este așteptată de copii ca o binecuvântare cerească, urmată de un joc ritualic însoțit de alergare, strigăte invocatoare și satisfacție copilărească. Legătura organică dintre copil și natură este sugerată de momentele în care se ascunde sub umbra copacului. Bucuria sosirii ploii este redată și în poezia *Iepurașul*: „Fulger. Trăsnet. Stropi pe stradă. / Iar sub pomi și prin ogradă / Sar copii de bucurie: / – Ploaie, ploaie! Las’ să vie!” (*Iepurașul*). Tunetul înfricoșător este asociat cu o vânătoare, iar vânătoarea sugerează gălăgia intensă, săriturile și chiotele de copii. În poezia *După ploaie*, Vieru descrie regenerarea naturii, faptul că ploaia e o sursă de hrană pentru multe dintre necuvântătoare: „Nu mai plouă. / Pe sub pomi, scâlțați de rouă / Și de soare, / Merg bobocii pe cărare, / Iar în față / Merge-o rață / Lătăreață / Să se scalde / În bălți calde / Și să caute mâncare” (*După ploaie*). Dialogul fratern dintre copil și natură este întrevăzut și în poezia *Curcubeul*: „Curcubeule vârgat, / Haide ieși – te-aștept de mult! / Nu vezi, că la noi în sat / Ploaia a trecut?” (*Curcubeul*). Poezia *Curcubeul* poate fi înțeleasă ca o alegorie a destinului uman, pentru că după orice „ploaie” amenințătoare, pe cer apare soarele, curcubeul, iar în suflet pogoară liniștea. Copilul este atașat

de frumosul înconjurător, de efectul mirobolant al fenomenelor din natură, fapt pentru care visează cu ochii deschiși, căutând să exploreze aventuros spațiul real și cel imaginar.

Copilul vierean se comportă în multe situații mai conștient, mai înțelegător și mai responsabil decât un adult. Stabilind anumite raționamente fundamentale, el dă dovadă de comuniune cu natura. Pentru el, sacrul e, mai întâi de toate, ceea ce-l înconjoară, ceea ce-i aparține și ce-a moștenit, înscris în ADN-ul strămoșesc, ceea ce-a preluat ereditar de la mama: „La noi mai dulce-mi pare / Și pâinea din ștergar, / Și apa din izvoare, / Și-acel cireș amar. / Mai verde e pământul, / Mai scurt e lungul drum, / La noi chiar și omătul / Mai cald e nu știu cum” (*Cântec*). Personajul lui Vieru, deși se află în căutarea adevărilor fundamentale, este lucid, distinge cu ușurință Binele de Rău, esențializează unicitatea plaiului natal în lumea mare. În acest mediu familiar, copilul vierean are de toate chiar dacă nu are nimic. El este bogat prin tot tezaurul folcloric, prin toată frumusețea paradisiacă a pitorescului rural, prin cântecele păsărilor și doinele populare. La fel, el este desculț, cu picioarele prin roua tămăduitoare; apare și desculț prin miriștea de spice coapte; caută frăgezimea izvoarelor și umbra pădurilor ș.a. Glia e „un simbol al funcției materne, ea dă viața și o ia înapoi” (Chevalier, J., Gheerbrant, A. 1990, p. 41). În șirul de imagini arhetipale viereane – casa părintească, mama, satul, copilul și copilăria ș.a. – glia are o semnificație aparte, circumscriindu-le și corelându-le sub semnul edificării cultului valoric identitar.

La Vieru, dragostea pentru spațiul rural, pentru izvoarele străbune și pentru crezul axiologic au fost transmise din mamă-n fiu. Mama este o ființă supremă, „prezență umană concretă, chip spiritual, simbol și mit” (Cimpoi 2021, p. 56). Poezia viereană pentru copii o înfățișează pe mama ca pe ceva direct și indirect, adică alegoric, prin intermediul viețuitoarelor necuvântătoare – albina, furnica, pasărea. Este și primul și cel mai de văză educator al copilului, asociindu-se cu un modelator de caractere și creator de destine. Ea își jertfește propriul destin și propria fericire pentru copilul ei, albind, îmbătrânind, așteptând, suferind: „– În părul tău, măicuță, / Un fir de ce-a'nălbit? / – De dorul tău, de grijă, / Copilul meu iubit” (*Cântec despre alb*). Încărunțirea îi conferă mamei însușire cerească, asociind-o cu Maica Domnului. În poezia *Dor de mamă* Vieru afirmă: „Cine n-are dor de mamă, / Vântu-l poartă ca pe-o scamă, / Azi aici și mâine departe, / Ușor de plai se desparte” (*Dor de mamă*). Majoritatea versurilor despre mamă, limbă și patrie au fost puse pe note, devenind cântece înduioșătoare pentru toate vârstele.

Poetizarea sacrului a însemnat la Vieru nu doar apropierea de sorgintele folcloric, ci și ruperea de dogmatica sovieticului. Prin intermediul *noilor* imagini arhetipale, într-o poezie consacrată copiilor și copilăriei, poetul a contrazis ferm idealul proletcultist. Sacralitatea rural-ereditară și cea moral-spirituală a contribuit semnificativ la răsturnarea canonului propagandistic al literaturii *de comandă*: crezul măreț în utopia *înfrățirii* dintre popoarele URSS-ului.

Sacrul vierean s-a născut, mai întâi de toate, din neliniștea și frica unui copil rămas singur acasă. Invocarea soarelui, a ploii și a tuturor ritualurilor mitice descrise în poezioarele pentru cei mici au avut scop protejarea stării și a gândirii intantile față-n față cu ororile războiului, sărăciei și a foamei din țară. Adresarea către curcubeul vărgat, chemarea astrului solar și căutarea unui mediu sigur de joacă vorbește indirect despre un strigăt clocotitor al unui copil neliniștit, adresat divinității, așa cum este ea percepută de cel mic. Frica permanentă îl determină pe copilul vierean să încerce a (re)modela universul înconjurător, protejând în primă instanță ființa serafică a mamei. Credința în divinitate îl ajută să depășească obstacolele timpului.

În opinia criticului Ana Bantoș, „reactualizând credința în divinitate, Grigore Vieru nu face altceva decât să anunțe ieșirea din imperiul gândirii totalitariste” (Bantoș 2000, p. 23). Personajele lui Vieru renunță la arme și îndemnurile militărești, căutând să promoveze pacea lăuntrică și echilibrul dintre om și natură. Lumea copilăriei lui Vieru este o forță de regenerență a sacrului străbun într-un timp și un spațiu mitic. Despre spațiul ludicului sacru, criticul Ana Bantoș consemnează că „în poezia lui Grigore Vieru ia proporții pe măsură ce e populat de micile și nevinovatele ființe umane sau de oricare dintre micile vietăți” (*Ibidem*, p. 79). Spațiul ludic este (re)sacralizat de copilul vierean prin dialogul său pur cu tot ce vede și-l înconjoară. Cuvintele tămăduiesc, revigorează și înaripează. Cuvintele sunt sursa generatoare de afecțiune, stare de bine și pace. După Ana Bantoș, „binele este comunicarea” (*Ibidem*, p. 94). Sub semnul ludicului, comunicarea în poezia pentru copii a lui Vieru este, mai cu seamă, paternală, având în vedere: formule tipice familiare, un registru vast de diminutive, confesiuni jucăușe prin intermediul cărora poetul îi transmite cititorului mic cultul sacrului nefalsificat.

În concluzie, elementele de sacralitate atestate în poezia viereană pentru copii au contribuit substanțial la (re)educarea valorilor moral-spirituale ale generației postbelice. Grigore Vieru s-a afirmat în spațiul literaturii române ca un poet nondidacticist, instruind copiii în spiritul viziunii creatoare, autonome. Este, fără îndoială, un mare poet religios, un predicator al normelor etice și creștinești. Fiind un pedagog priceput, Vieru caută să-i formeze micului cititor capacități și deprinderi umane, împrietenindu-l cu lumea necuvântătoare și cea vegetală, îndemnându-l la fraternitate cu semenii săi și, totodată, dezvoltându-i empatia și fidelitatea în raport cu aproapele. Poetul își convinge cititorii mici că Dumnezeu este deasupra tuturor, prin tot ce este frumos, pur, inocent și nealterat de gândirea *străină*. Fără să utilizeze direct lexeme din câmpul derivativ al cuvântului „Dumnezeu”, poetul apelează la o serie de substituiți – echivalențe și reprezentări ale sacrului și sacralității, prin intermediul cărora promovează sublimul, maternitatea, patosul, norme de conduită moral-spirituală și civică. Astfel, lumina, albul, chipul matern, albinele, graiul, glia, casa părintească, grâul și alte elemente specifice mediului jovial al copilului și copilăriei, participă, sub semnul alegoricului, la elucidarea unor concepții

fundamentale despre adevăratele rosturi vitale. În poezia pentru adulți, sacrul face trimitere la modelul lui Hristos, iar în poezia pentru copii – la nevoia de schimbare lăuntrică, puritate neprihănită, iubire desăvârșită, acceptare, norme etice prin care autorul definește virtutea supremă.

Referințe bibliografice:

ANTONESCU, Romulus. *Dicționar de simboluri și credințe tradiționale românești*. Iași: Tipo Moldova, 2016. ISBN 9786066768610.

BANTOȘ, Ana. *Dinamica sacrului în poezia basarabeană contemporană*. București: Editura Fundației Culturale Române, 2000. 268 p. ISBN 973-577-291-4.

CHEVALIER, Jean, GHEERBRANT, Alain. *Dicționar de simboluri: mituri, vise, obiceiuri, gesturi, forme, figuri, culori, numere. Vol. I. A-D & vol. III P-Z*. București: Artemis, 1990. ISBN 973-566-026-1.

CIMPOI, Mihai. *Grigore Vieru, poetul arhetipurilor*. Iași: Princeps Multimedia, 2021. 226 p. ISBN 978-606-8510-26-2.

CIMPOI, Mihai. *Mirajul copilăriei*. Chișinău: Editura „Lumina”, 1968. 63 p.

COMAN, Mihai. *Mitologie populară românească I. Viețuitoarele pământului și ale apei*. București: Editura Minerva, 1986. 230 p.

COMAN, Mihai. *Mitologie populară românească. Viețuitoarele văzduhului*. București: Editura Minerva, 1988. 194 p.

EVSEEV, Ivan. *Dicționar de simboluri și arhetipuri culturale*. Timișoara: Editura Amarcord, 1994. ISBN 9739666728.

GÎRLEA, Olesea. *Reprezentări diurne și nocturne ale imaginarului literar*. Chișinău: Tipografia Editurii Universul, 2023. 258p. ISBN 978-9975-47-251-7.

URSACHE, Petru. *Prolegomene la o estetică a folclorului*. București: Editura Cartea Românească, 1980. 342 p.

VIERU, Grigore. *Taina care mă apără: opera poetică*. Iași: Princeps Edit, 2008. 691 p. ISBN 978-973-1783-61-1.

Notă: Acest articol a fost realizat printr-un grant al Ministerului Cercetării, Inovației și Digitalizării, CNCS – UEFISCDI, număr proiect PN-IV-P8-8.3-ROMD-2023-0178, în cadrul PNCDI-IV.

Primit: 23.07.2024

Acceptat: 20.12.2024